

HOẠT ĐỘNG NHÓM TRONG DẠY HỌC Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG

Trịnh Văn Biều¹

1. Khái niệm

Hoạt động nhóm là một hình thức dạy học trong đó học sinh không làm việc cá nhân đơn lẻ mà là làm việc tập thể dưới sự hướng dẫn của giáo viên. Trong hoạt động nhóm có nhiều mối quan hệ giao tiếp: giữa các học sinh với nhau, giữa giáo viên với từng học sinh. Hoạt động nhóm đang được ngành giáo dục quan tâm vì tác dụng đặc biệt của nó trong việc hình thành nhân cách con người mới năng động sáng tạo, có khả năng giao tiếp và hợp tác.

2. Ưu điểm và hạn chế

2.1. Ưu điểm

- Tạo điều kiện cho học sinh hoạt động.
- Phát huy tính tích cực, sáng tạo của học sinh.
- Học sinh được rèn luyện và nâng cao năng lực giao tiếp, hợp tác.
- Lớp học sinh động hơn do có nhiều hình thức hoạt động đa dạng.
- Tạo ra môi trường học tập thuận lợi để sinh viên giúp đỡ lẫn nhau, tăng thêm tinh thần đoàn kết, sự hợp tác và ý thức tập thể.

2.2. Hạn chế

- Tốn thời gian chuẩn bị và thực hiện.
- Khó khi mới làm lần đầu và chưa có kinh nghiệm.
- Nếu giáo viên không có kỹ thuật điều khiển thì hiệu quả hoạt động sẽ bị hạn chế.

3. Các hình thức hoạt động nhóm

3.1. Phân loại theo nhiệm vụ học tập

- Thảo luận nhóm
- Thuyết trình theo nhóm
- Giải bài tập theo nhóm
- Thực hành theo nhóm

3.2. Phân loại theo số sinh viên trong nhóm

- Làm việc theo nhóm ghép đôi
- Làm việc theo nhóm nhỏ (từ 3 đến 7 học sinh)
- Làm việc theo nhóm lớn (nhiều hơn 7 học sinh)

3.3. Phân loại theo thời gian hoạt động nhóm

- Hoạt động nhóm tức thời (2-3 phút)
- Hoạt động nhóm trong thời gian ngắn (khoảng 10- 20 phút)
- Hoạt động nhóm trong cả tiết học hay buổi học

3.4. Phân loại theo mức độ hoạt động độc lập của học sinh

- Nhóm độc lập (nhóm trưởng trực tiếp điều khiển)
- Nhóm danh nghĩa (giáo viên trực tiếp điều khiển).

¹ TS. – Trường ĐHSP TP. HCM

4. Cách chia nhóm

4.1. Chia theo vị trí ngồi có sẵn

- Hai học sinh ngồi cạnh nhau
- Các học sinh ngồi cùng một bàn
- Học sinh hai bàn quay mặt lại với nhau

4.2. Chia theo danh sách lớp có sẵn

- Nhóm người theo số thứ tự từ nhỏ đến lớn của danh sách
- Nhóm người theo số thứ tự chẵn lẻ của danh sách
- Nhóm người theo số thứ tự cách quãng của danh sách

4.3. Chia theo sở thích

- Học sinh tự chọn nhóm theo hướng dẫn của giáo viên.
- Học sinh dễ làm việc với nhau do có quan hệ tình cảm tốt
- Không rèn được khả năng làm quen, hợp tác ...

4.4. Chia theo địa bàn cư trú

- Chia nhóm theo nơi ở của học sinh
- Các em tiện đến với nhau khi cần thực hiện các nhiệm vụ học tập ở nhà.

4.5. Chia theo năng lực

- Nhóm có học sinh giỏi, khá, trung bình, yếu ...
- Giảm thiểu sự chênh lệch về năng lực giữa các nhóm.
- Tạo điều kiện học sinh giúp đỡ lẫn nhau.

4.6. Chia ngẫu nhiên

- Đếm số thứ tự 1,2,3 ...n rồi lặp lại cho đến học sinh cuối cùng (n là số nhóm cần chia). Phân chia sẵn vị trí ngồi cho các nhóm.
- Các học sinh mang số 1 sẽ về vị trí số 1 (nhóm 1). Tiếp theo cho đến nhóm n.
- Rèn cho học sinh khả năng làm quen, hợp tác ...

5. Một số điều cần chú ý

- Các yêu cầu đặt ra cần phù hợp với khả năng của nhóm.
- Nên lựa chọn những nội dung phức tạp, ít nhiều đòi hỏi sự hợp tác để tổ chức hoạt động nhóm.
- Có đủ thời gian để học sinh chuẩn bị và suy nghĩ.
- Mỗi tiết học chỉ nên hoạt động nhóm 1-3 lần.
- Khi cần tiết kiệm thời gian nên chia nhóm theo vị trí ngồi có sẵn.
- Để tránh sự nhàm chán, sau một thời gian nên thay đổi nhóm học tập.
- Với các nhóm lớn vai trò của nhóm trưởng là rất quan trọng.
- Nên tổ chức hoạt động nhóm thường xuyên để học sinh quen dần với hoạt động này.
- Nên đi đến các nhóm để theo dõi hoạt động, quan tâm hơn đến các nhóm có khó khăn. Phát hiện kịp thời những bế tắc, những lỗ hổng kiến thức, những điều học sinh còn băn khoăn để làm rõ.

- Chuẩn bị sẵn các câu gợi mở; động viên khuyến khích kịp thời các tiến bộ dù nhỏ.
- Đề tạo không khí thi đua, nên cho các nhóm lên báo cáo, trình bày sản phẩm ... Sau đó *bỏ phiếu bình chọn, có phần thưởng cho nhóm được giải.*

6. Thiết kế hoạt động nhóm trong một bài lên lớp

6.1. Một số công việc có thể tiến hành dưới hình thức hoạt động nhóm

- Trả lời câu hỏi trong sách giáo khoa, câu hỏi của giáo viên (chọn các câu hỏi khó, những câu hỏi phân kì).
- Giải bài tập.
- Hoàn thành các phiếu học tập.
- Tiến hành thí nghiệm, rút ra nhận xét (mời đại diện nhóm hay chỉ định một học sinh bất kì báo cáo trước lớp).
- Quan sát thí nghiệm do giáo viên biểu diễn, rút ra nhận xét.
- Tìm “chữ thần” trong sách giáo khoa.
- Tóm tắt nội dung bài học hay một phần của bài học.

6.2. Quy trình tiến hành

- Xem xét đặc điểm bài giảng, lựa chọn các nội dung có thể làm việc theo nhóm.
- Tùy theo tính chất đơn giản hay phức tạp của vấn đề học tập để lựa chọn hình thức hoạt động nhóm cho thích hợp.
- Thiết kế hoạt động của giáo viên và học sinh. Đặt các câu hỏi (nêu vấn đề, gợi ý học sinh giải quyết vấn đề ...)
- Tổ chức hoạt động nhóm theo tiến trình bài giảng.
- Tổng kết, rút kinh nghiệm.

6.3. Ví dụ

Bài 31 lớp 8 “TÍNH CHẤT ỨNG DỤNG CỦA HIĐRO”

Khi soạn giáo án bài này giáo viên có thể thiết kế các hoạt động nhóm sau:

STT	Nội dung DH	Hình thức HĐN	Hoạt động thầy	Hoạt động trò
1	Tính chất vật lí của hiđro	Nhóm ghép đôi	- Các em hãy quan sát quả bóng bay có bơm khí hiđro, rút ra kết luận	
2	Tác dụng với oxi	Nhóm lớn (có thể cho học sinh hai bàn quay mặt lại với nhau thảo luận)	- Làm TN hiđro tác dụng oxi. - Tại sao hỗn hợp khí hiđro và oxi khi cháy lại gây tiếng nổ ? - Tại sao khi đốt khí hiđro ở đầu ống dẫn lại không gây tiếng nổ ?	
3	Tác dụng với đồng oxít	HS mỗi bàn làm một nhóm TN	- Các em hãy làm TN với các dụng cụ hóa chất đã chuẩn bị sẵn, quan sát và rút ra nhận xét.	

Bài 42 lớp 9 “LUYỆN TẬP CHƯƠNG 4: HIDROCACBON. NHIÊN LIỆU”

Giáo viên nên chia nhóm cho học sinh làm bản tổng kết về hidrocacbon, có thể chọn một trong các hình thức sau:

- Giáo viên chuẩn bị sẵn cho mỗi bàn 1 mẫu tổng kết. Các nhóm thảo luận, điền vào các ô trống. Sau đó gọi đại diện 2 nhóm lên trình bày trước lớp.

- Cho các nhóm chuẩn bị trước ở nhà, viết trên 1 tờ giấy khổ lớn, đến lớp gọi vài nhóm lên trình bày, treo trên bảng. Các nhóm thảo luận sau đó cử đại diện 2 nhóm lên điền vào các ô

- Giáo viên chuẩn bị sẵn 2 mẫu tổng kết, trống.

- Giáo viên chuẩn bị sẵn 2 mẫu tổng kết, treo trên bảng. Các nhóm thảo luận sau đó gọi 2 học sinh bất kì lên điền vào các ô trống...

Sau khi các nhóm trình bày, giáo viên nhận xét, sửa và cho điểm. Có thể tổ chức bỏ phiếu bình chọn (mỗi nhóm bỏ 1 phiếu đánh giá).

	Metan	Etilen	Axetilen	Benzen
Công thức cấu tạo				
Đặc điểm cấu tạo phân tử				
Phản ứng đặc trưng				
Ứng dụng chính				

Bài 61 lớp 11 “AXIT CACBOXYLIC: TÍNH CHẤT HÓA HỌC, ĐIỀU CHẾ VÀ ỨNG DỤNG”

Giáo viên có thể sử dụng các hình thức hoạt động nhóm sau:

STT	Nội dung DH	Hình thức HDN	Hoạt động thầy	Hoạt động trò
1	Tính chất axit của axit cacboxylic	HS mỗi bàn làm một nhóm TN	- Các em hãy làm các thí nghiệm về tính chất axit của axit cacboxylic, rút ra kết luận	
2	Ứng dụng của axit cacboxylic	Nhóm lớn (có thể là tổ học tập)	- Cho học sinh sưu tầm các vật phẩm minh họa cho ứng dụng của axit cacboxylic, - Yêu cầu 1 – 2 nhóm cử đại diện lên trình bày trước lớp.	
3	Củng cố bài	Nhóm ghép đôi	- Các em hãy cùng nhau giải bài tập số 2,3 trang 256 Sgk.	

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2002), “*Chiến lược phát triển Giáo dục 2001 – 2010*”, *Ngành Giáo dục- Đào tạo thực hiện nghị quyết trung ương 2 (khóa VIII) và nghị quyết đại hội đảng lần thứ 9*, Hà Nội.
- [2]. Trường Đại học Sư phạm TP.HCM (2006), *60 năm ngành Sư phạm Việt Nam*, NXBGD.
- [3]. Nguyễn Cương (2007), *Phương pháp dạy học hóa học ở trường phổ thông và đại học- những vấn đề cơ bản*, NXBGD.

Tóm tắt

Hoạt động nhóm là một hình thức dạy học đang được ngành giáo dục quan tâm vì tác dụng đặc biệt của nó trong việc hình thành nhân cách con người mới năng động sáng tạo, có khả năng giao tiếp và hợp tác. Hoạt động nhóm có thể được tiến hành dưới những hình thức khác nhau. Người giáo viên nếu biết cách chia nhóm, tổ chức và điều khiển hoạt động thì sẽ phát huy được các mặt mạnh, khắc phục mặt yếu của hoạt động nhóm, từ đó nâng cao hiệu quả dạy học.

Abstract

Groupwork in teaching at high school

Groupwork is a teaching technique which is receiving a lot of attention from educationalists as it can help form an active, creative, sociable and cooperative personality. Groupwork can be carried out in various ways. If teachers know how to organize and monitor groupwork activities, they will be able to develop the strengths and reduce the weaknesses of groupwork, and thus enhance the positive effects of teaching.